

Jezus is niet te geloven!

Voorganger: Christiaan Boers
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Jesaja 53: 1-2 en 8b-11a

Schriftlezing Evangelie: Johannes 12: 37-50

Mark Rothko, Untitled

Inleiding

Aan het begin van de lente, dat jaargetijde van geloof in bloei en groei, krijgt het ongeloof van de mens de volle aandacht in de teksten. Zodra je denkt het te weten, het te zien, dan rijst de vraag of dat ook werkelijk zo is. De ogen van ieder mens neigen tot eigen-gerichtheid. De blik zal dus moeten worden omgebogen. Maar hoe?

Prediking

Er is een voetbalwedstrijd op televisie. Er valt een geblesseerde speler op de grond die moet worden geholpen, dus dan komt de clubarts of fysiotherapeut het veld op. Normaliter holt zo iemand het veld op met een tas vol medische spullen, maar dit keer holt de hulpverlener niet, nee, hij strompelt behoedzaam naar de speler, hij is zelf geblesseerd. Waar je een hulpverlener verwacht die fit en snel is, daar blijkt de hulpverlener zelf hulpbehoevend. Het ziet er niet uit.

Gemeente van de Heer Jezus Christus, dat is een beetje het beeld dat bij mij achterblijft na de lezing van Jesaja. Een hulpverlener die zelf hulp nodig heeft. In Jesaja gaat het om de aankondiging van de lijdende dienaar van God. Huub Oosterhuis dicht nog over hem: *“Gods dienaar leve! Glorie zij gegeven aan Hem, de Heer. Hoog zal Hij stijgen, Gods naam verkrijgen, maar Hij heeft nu niets menselijks meer.”* Een lied dat hoort bij Goede Vrijdag, maar waarvan de woorden evenzogoed nu al mogen klinken in de aanloop. Die lijdende knecht is niet te geloven zoals hij zich toont. Hij mist iedere schoonheid, is onopvallend van uiterlijk, zijn aanblik kan ons niet bekoren.

In de verzen die wij niet lezen wordt het nog verder toegelicht om dan te besluiten met de bekende zin: ‘als een lam werd hij ter slachting geleid’.

Het is als de grote voorzeggende profetie bekend geworden, die van het plaatsvervangend lijden van Christus en waar de verzoeningsleer van de kerk der eeuwen uit is ontstaan. En voor wie van u van oorspronkelijk gereformeerde huize bent, weet dat die leer behoorlijk wat breuklijnen heeft veroorzaakt. De inzichten van Wiersinga en later den Heyer werden nauwelijks toegelaten binnen de kerk en volgelingen van hen voelden zich weldra niet meer thuis binnen de gereformeerde traditie, zowel linksom als rechtsom.

Jesaja 53 werd een bron van splitsing en scheiding. Maar ook een bron van ongeloof. Als dit plaatsvervangend lijden betekent dat God eigenlijk min of meer een offer vereist om Zijn toorn te stillen, wat voor een God is dat dan en kan je daar nog in geloven? Zeker als dat offer Zijn eigen Zoon blijkt te zijn. Veel kerken en gelovigen hebben sindsdien gezocht en soms nieuwe betekenissen van de profetie gevonden.

Dus, maar even wat context bij Jesaja 53, want ook al is er van die leer van ‘verzoening is voldoening’ door vele kerken en denominaties wel afscheid genomen, en toch blijft er wel iets hangen van de troostende gedachte dat God alle zonden van de wereld op zich genomen heeft in het offer van Zijn Zoon. Niet voor niets zingen we het Agnus Dei, lam Gods dat de zonden der wereld wegdraagt.

Hoofdstuk 53 is de laatste van vier liederen, zoals de joodse traditie ze noemt, over de profetie aangaande de knecht des Heren. Gods dienaar is in die liederen telkens een directe verwijzing naar Gods volk, naar Israël als natie. De dienaar verbeeldt hier niet een te verwachten persoon, nee, de knecht of dienaar is het volk zelf dat lijdt onder zijn bestaan en onder zijn geschiedenis. Daarover zijn de meningen inmiddels wel gelijkgesteld, met name doordat er van joodse kant diepgaand onderzoek is geweest naar deze Jesajatekst.

De vier liederen staan in het midden van alle berichten die Jesaja schrijft omtrent de troost voor en in en na de ballingschap. *“Troost, troost mijn volk, zegt uw God. Spreekt tot het hart van Jeruzalem, roept het toe, dat zijn lijdenstijd volbracht is, dat zijn ongerechtigheid geboet is, dat het uit de hand des HEREN dubbel ontvangen heeft voor al zijn zonden”*. Die woorden resoneren nog na uit het 40^e hoofdstuk.

God is in de profetie bezig het verbond en verband met het volk als zijn uitverkoren dienaar te herstellen. De verhoudingen waren onderweg zoekgeraakt, de ballingschap, de angst die de vlucht naar het verre Babylonië na uitzetting in Palestina had veroorzaakt, het verblijf in een vreemd land, met vreemde gewoonten en vreemde geuren, hadden gemaakt dat de vervreemding van het volk ten opzichte van zichzelf en hun God groot was geworden. Het geloof in de trouw van de Eeuwige kwam onder druk te staan, en vice versa vroeg God zich af hoe Hij dit volk nog kon betrekken bij Zijn heilsplan.

Allereerst door de troost uit spreken, moet God gedacht hebben. Daarmee herstel Ik het verbond. Ik moet dat op zodanige wijze doen, dat de omstanders en de koningen rondom sprakeloos zullen staan. Ja, dan zal Mijn volk weer groots en hoogverheven zijn.

Maar, en dan spreekt de profetie verder in de lijn van de vorige drie liederen over de knecht des Heren, die grootsheid en hoogverhevenheid moet je geloven, want je ziet het niet. Je hoort het niet en is volstrekt onopvallend. Dit verachte volk, die op sterven na dood is als kleine natie tussen al die Assyrische grootheden, zij is die ene loot die uit dorre grond groeit. Vanuit al het lijden van het volk draagt het het beeld van de knecht des Heren, de lijdende dienaar. Het lijden, de pijn, is daarmee een essentieel onderdeel van het herstel van het verbond.

En nu komt het, daar waar de mens, de omstanders dat lijden, die kwetsbaarheid associëren met zwakte, met wankelmoedigheid, daar wordt de lijdende dienaar de inzet van een nieuwe lente. Is dat te geloven en zo niet, waarom kán de mens of de mensheid dat dan niet geloven? Voor een poging om daarop een antwoord te vinden, gaan we naar Johannes. Het evangelie dat ons al zo lang begeleidt in de diensten hier en bij uitstek de pleitbezorger is voor het getuigenis ‘opdat wij geloven’. Maar voor we dat gaan doen, ziet u eerst een schilderij van Mark Rothko, dat op de orde van dienst staat, en geprojecteerd gaat worden op de muur. We zijn een paar minuten stil. Zoek niet per se naar antwoorden wat het schilderij oproept bij u, of wat u ziet of hoe u het interpreteert? Maar kijk op zondag Oculi met ogen die met een open blik zien.

.....

*In veertig dagen van beproeven,
vol van woestijnwind en van Geest,
waar duivelslist de leugen leest
zal iemand in Gods naam hier toeven
ons ten behoeve.*

*De boze geesten moeten wijken
voor hem die in de hemel woont
en Die zijn goedheid aan ons toont.
Machten, zij zullen – zo zal blijken-
hun vlaggen strijken.*

Rothko's schilderijen schieten hun pijlen recht in het hart. Rothko wil ontroeren, zo zegt een bewonderaar na het zien van een overzichtstentoonstelling. In 2015 was er één in Den Haag. Doek na doek, soms van enorme afmetingen met hordes mensen ervoor. Mijn verwachtingen waren hoog gespannen. Een paar jaar daarvoor had ik één Rothko gezien in het Cobra museum, hangend tussen allerlei beroemdheden van de abstract expressionistische stroming van na de oorlog. Het was toen daar als een ontmoeting met een zuivere eenling, zo herinner ik me. Aangrijpend en bijna niet van los te komen. Alsof ik oog in oog stond met..., ja met Christus. Met een lijdende figuur die zich toont in al Zijn eenvoud en puurheid. Dat zou ik dus ook zo moeten ervaren bij de overzichtstentoonstelling van jaren later. Nee dus.

De eenling was een meerling geworden en werd naast het moois toch te veel van het goede.

Gods goedheid is te veel voor het geluk alleen, zo iets.

Dat laatste heeft alles met geloof en ongeloof te maken. Het zit er niet in het voorspelbare en in het verwachte of te hopen moment. Nee, het geloof is onvoorspelbaar en onverwacht.

Johannes, want daar zouden we het per slot van rekening over hebben, citeert meteen Jesaja 53:

“wie heeft geloofd wat wij hebben gezegd en gehoord?”

Het is de invulling van Johannes dat hij hier Jesaja citeert. Op de een of ander manier moet er iets vervuld worden of in vervulling gaan. Dat getuigenis om tot geloof te komen zit er diep in bij Johannes. En als je dat doet vanuit de profetie van weleer, dan weet je de religieuze leiders ook wel voor je in te nemen. Hij schrijft het zelfs: ‘er waren veel leiders die in Hem geloofden, maar vanwege de farizeeën kwamen ze er niet openlijk voor uit. Geloof is blijkbaar ook nog eens afhankelijk van wat machthebbers ervan vinden. Mij lijkt dat de huidige wereldcrisis daar een navrant voorbeeld van is. Maar dan komt erin vers 44 eigenlijk een ommekeer ten opzichte van de profetie van Jesaja.

Want dan spreekt Johannes niet meer en horen we ook geen citaat meer uit Jesaja, maar horen we Jezus zelf spreken. Nou ja, spreken? Hij schreeuwt, zegt de dingen met luide stem. “Wie tot geloof in mij komt, gelooft niet in mij maar in Hem die mij gezonden heeft. Ik ben als licht tot de wereld gekomen, opdat ieder die in mij gelooft niet in de duisternis blijft.”

Daarna dempt zijn stem, zo stel ik mij voor. “Ik heb niet namens mijzelf gesproken, maar de Vader die mij gezonden heeft, heeft me opgedragen wat ik moet zeggen. Dat laatste klinkt bijna machteloos, dienend, lijdzaam. Ga je geloven in een machteloze? Het is je reinste dwaasheid.

Als licht dat naar de wereld is gekomen, dat zou je net zo goed kunnen interpreteren als dat Hij in alles een schaduw is van zichzelf, onaanzienlijk, niet om te geloven, laat staan om in te geloven.

Maar dat laatste wil Jezus ook niet, hij wil geen geloof, hij wil dat mensen Hem uit de schaduw in de werkelijkheid zetten. *Midden in de dood zijn wij mensen in het leven, want Eén breekt het brood om met ons te leven midden in de dood.*

Daarmee worden Hij, Jezus de Messias én de mens die Hem erkent en herkent samen als een lijdende knecht. Hij wordt als de helper van God, die in niets lijkt op wat een hulpverlener zou moeten zijn in menselijke zin, tot een mede-lijder van de wereld.

In de huidige tijd van dreiging en meedogenloos geweld staat ons als gelovigen niets anders te doen dan Zijn werkelijkheid ervaren in ons leven, en ervan getuigen. *Troost, troost, mijn volk, roept het toe, dat 's werelds lijdenstijd volbracht is.*

Dat het tot op heden nog niet zo is, ontslaat ons niet om te zeggen: Amen.